

Hørings svar til Rapporten om folkekirken og registreret partnerskab

Menighedsfakultet, Aarhus og Dansk Bibel-Institut, København

Et dramatisk skridt

Flertallet i udvalget bag Rapporten om folkekirken og registreret partnerskab lægger op til noget, der kan se ud som en salomonisk løsning: Man afviser at behandle ægteskab og partnerskab som en og samme ting; ægteskabet mellem mand og kvinde omtales konsekvent som den ordening for samliv mellem to mennesker, som har de bibelske skrifter og kirkens hidtidige forståelse for sig; en evt. indgåelse af partnerskab eller en velsignelse af dette omtales som et tillæg i forhold til det, som er den grundlæggende ordening. Det nye skridt skulle således ikke lægge op til den opløsning af kirkens grundlæggende forståelse, som nogle frygter, og bør derfor kunne accepteres.

Vi tror ikke på denne løsning. Vi ser tværtimod på den som en ændring, som griber dybt ind i kirkens selvforståelse og den tjeneste i og for verden, kirken er sat til. Det gælder, uanset om det bliver i form af et ritual for indgåelse af registreret partnerskab eller i form af et ritual for velsignelse af et registreret partnerskab.

Det helt afgørende for os er, at det ikke bare sker uden et bibelsk grundlag, men imod det. Og det endda i en kirke, der som den lutherske er vokset ud af kampen om at fastholde kirken på netop dette grundlag. Rapporten gør forbavsende lidt ud af at forklare sig i forhold til dette grundlag – hvilket er sympatisk, for så vidt man så i det mindste ikke forsøger at bortforklare tingene, men også bekymrende, fordi man dermed let får en følelse af, at forholdet til dette grundlag ikke mere betyder noget.

Det er ikke bare enkeltord, man sætter sig imod, men en hel tænkemåde, som man møder både i GT, hos Jesus og hos apostlene – og som igen hænger sammen med billedet af Gud som skaberen, som ophavet til og værneren af alt skabt liv (mere om det nedenunder). At dette liv er ramt af en grundskade, som alle har del i (og som homoseksuelle følelser kun er en lille del af), og at kirken derfor først og fremmest er sendt med et budskab om Guds tilgivelse og oprejsning i Kristus, skal ikke glemmes. Men det ophæver ikke, at Gud fortsat vil netop det skabte liv i dets videreførelse både på det biologiske og på det samfundsmæssige plan.

Med rapportens anbefalinger skal vi altså nu til at have et ritual, der er i klar modstrid med dette. Det skal indgå i den alterbog, som med rette anses som en del af kirkens bekendelsesmæssige virkelighed,¹ og skal yderligere lyses i kuld og køn af en attestudstedelse. Man søger ganske vist at give ritualen en slags bibelsk basis med ord som kærlighed og troskab. Men den klare modsætning i forhold til Bibelens skabelsesmæssige forståelse sender mere et signal om menneskelig og kirkelig selvrådighed end om den tjenende kærlighed, som ifølge både Bibelen og bekendelsen (CA 6) udfolder sig inden for de bud og ordninger, Gud har påbudt (*mandata a Deo*).

¹ Præamblet sender ganske vist et signal om, at det ikke er alt i alterbogen, man er forpligtet på, men afbøder kun delvist det skelsættende i, at vi får et sådan ritual i alterbogen.

Det er noget af baggrunden for, at vi betragter dette som et dramatisk skridt, som vi frygter på sigt vil komme til at opløse folkekirken indefra.

Kirkens enhed

Som begrundelse for, at en indførelse af et ritual ikke skulle være kirkesplittende, anføres bl.a. "evangelisk-luthersk kristendomsforståelse" (s. 32). Og der henvises til CA 7, hvori det hedder, at det til kirkens enhed er "tilstrækkeligt at være enige om evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning", og at det "ikke (er) nødvendigt, at der overalt er ensartede menneskelige traditioner og riter eller ceremonier, der er indstiftet af mennesker".

Historisk er CA 7 og talen om en evangelisk-luthersk kristendomsforståelse blevet brugt til at sige, at det er kirkens opgave at tage sig af "det religiøse", og så må man overlade til samfundet og historien at finde vej, når det drejer sig om den måde, man indretter menneskelivet på. Det var sådan, de såkaldte "tyske kristne" i nazitidens Tyskland mente at kunne afvise teologers og kirkelederes kritik af "førerens" rolle i det politiske liv. En sådan adskillelse af det religiøse og det konkrete liv blev skarpt afvist af Barmen-erklæringen fra 1934, og denne afvisning har også i dag stor tilslutning blandt lutherske teologer. Den er senere blevet brugt til at gøre spørgsmålet om apartheid til et bekendelsesspørgsmål.

Man kan stadig, ikke mindst i politiske kredse, møde antydninger af den samme forståelse. Det er afgørende, at luthersk kristendom sætter sig til modværg imod en sådan adskillelse af tro og liv, hvis ikke man vil afskære sig fra sine rødder, herunder befalingen om at gøre alle folkeslag til Jesu disciple "idet I døber dem og idet I lærer dem at holde alt det, jeg har befaleet jer". Tro og liv hører sammen, hvilket både fremgår af CA (f.eks. art. 6 og 20) og katekismernerne, som i kølvandet af den grundlæggende kristendomsundervisning lige siden oldkirken både indeholder afsnit om troen og det liv, der hører troen til. I den forstand kan talen om Guds vilje med vore liv ikke holdes ude fra læren eller løsriver fra evangeliets forkyndelse.

Det er rigtigt, at evangeliet og sakramenterne spiller en helt afgørende rolle i forståelsen af, hvad der er ifølge evangelisk-luthersk kristendomsforståelse er kirkens væsen. Det er dem, der er bærere af den tilgivelse, der skaber troen, og dermed forener mennesket med Gud trods al dets synd. Kirkens bærende budskab er budskabet om, at Gud i Kristus opsøger og frelser det fortabte, tydeligst manifesteret i Kristi død for syndere. Dette kaster et vigtigt lys ind over den plads, talen om livet i kærlighed og gode gerninger får i evangelisk-luthersk kristendom.

Og det er også rigtigt, at evangelisk-luthersk kristendom altid har haft blik for det bærende i de bibelske bud og anvisninger. At Det gamle Testaments bud og anvisninger ikke uden videre var bindende for kristne. At evangeliet sætter os fri i forhold til de mange ydre forskrifter, som kendetegner jødisk tro (og andre traditioner), og den selvbevidsthed og grænsedragning, de ofte medfører. Og at det igennem alt drejer sig om at tjene i kærlighed.

Men det betyder hverken, at spørgsmålet om livet som hans disciple eller om Bibelens grundlæggende betydning som vejleder for dette liv er overflødiggjort.

Nu er det næppe sådan, de korte bemærkninger til CA 7 i rapporten skal forstås. Som begrundelse for, at en indførelse af et velsignelsesritual ikke griber ind i den kirkelige enhed, hedder det for det første, at "homoseksualitet i sig selv (...) hverken mere eller mindre (er) omfattet af synd, end heteroseksualitet er", og at "det bibelske vidnesbyrd (dermed) ikke kan siges at tale imod det homoseksuelle samliv, som det kendes i dag" (s. 32). Dvs.: hvis det forholdt sig anderledes, hvis det homoseksuelle samliv var i modstrid med det bibelske vidnesbyrd, så ville tingene stille sig anderledes. Man må her formode, at spørgsmålet i så fald var at henregne til den evangeliets lære, som konstituerer kirkens enhed, og som derfor også kan skille kristne ad. Men det er så lige præcis i spørgsmålet, om homoseksuelt samliv har det bibelske vidnesbyrd imod sig i denne grundlæggende forstand, at vi er uenige – med de følger det, vel også ud fra rapportens præmisser, må få for enheden i kirken. Der er simpelthen ting her, der ikke er arbejdet grundigt nok med.

Det andet element i rapportens udlægning af evangelisk-luthersk kristendom med udgangspunkt i CA 7 følger af det første. For når spørgsmålet om homoseksualitet ikke har nogen relation til kirkens lære (i og med at det ikke kan regnes som synd), handler et ritual for indgåelse af partnerskab eller for velsignelse af indgået partnerskab ifølge rapportens flertal alene om de ydre ordninger. Og når det gælder ydre ordninger, gør CA 7 klart gældende, at der på dette plan ikke er nødvendigt med en ensartethed. Ritualer, gudstjenesteordninger, rammer for det kirkelige og spirituelle liv, som kirkeår, fastskikke osv., hører til det område, hvor menigheder og kirker kan indrette sig forskelligt - og op gennem historien har indrettet sig forskelligt - uden at det har betydning for kirkens enhed. Ordene i CA 7 er et opgør med den katolske kirkes betoning af ensartetheden i de ydre kirkelige skikke som en afgørende forudsætning for kirkelig enhed (og handler altså på ingen måde om kirkens etiske vejledning, som netop betones som forpligtende (CA 6).

Sådan tænker evangelisk-luthersk kristendom ganske rigtigt. Det giver en frihed og en åbenhed i forståelsen af kirken og dens forskelligartede vej i verden og historien - og en markering af, hvad der er identiteten og sammenhængen midt i al forskelligheden, nemlig evangeliets forkyndelse og sakramenternes forvaltning - som er vigtigt.

Men til det er der to ting at bemærke. For det første, at en sådan brug af CA 7 på dette spørgsmål kun er gyldig, hvis det kan siges, at det her *kun* drejer sig om et kirkeligt ritual blandt andre ritualer, så som ritual for begravelse, specielle gudstjenester, helligdage eller afskaffelse af samme osv. - en præmis, som efter vor mening som sagt er helt uholdbar.

For det andet, at der midt i friheden på dette område også er nogle grænser. Det er dem, art. 15 i CA handler om ("De skikke bør bevares, som kan bevares uden synd"). Det fremgår heraf, at luthersk kristendom bestemt ikke er ude på at benytte friheden til at lave totalt om på kristendommen som historisk given størrelse med de skikke og ritualer, der er opstået op gennem historien. Der er dog undtagelser. Hvor de kirkelige skikke, man indfører, bliver en afgørende hindring for troen på evangeliet og det liv, som evangeliet leder ind i (artiklen nævner ting som klosterløfter og fasteforskrifter), skal de på ingen måde fastholdes. Pålægger biskopperne ting, der her strider mod evangeliet, har menigheden tværtimod en befaling om ikke at adlyde dem, hedder det i CA 28.

Med de ritualer, man nu påtænker, handler det ganske rigtigt om noget andet. Det handler ikke om ting, hvorved vi skulle opnå Guds nåde - det var dens tids store fare, når det gjaldt ritualer. Faren i dag er en kirke, som mister forbindelsen med sit udgangspunkt. Hvor det bliver den historiske udvikling, der ikke bare kommer til at bestemme måden, vi indretter os på, men også hvad det er, vi skal tro på. Det er det, der for os er perspektivet i det, der her lægges op til, og som derfor i realiteten bliver kirkesplittende.

Homoseksualitet i Bibelens lys

Opgøret med homoseksualitet løber som en rød tråd gennem hele det bibelske vidnesbyrd. Blandt de kanaanæiske folk var der udbredt homoseksuel adfærd. Det var en del af Astartekulten, som Kong Josias gjorde op med ved sin reform (2 Kong 23,13). Også i græsk og romersk kultur og religion var der en udbredt anerkendelse af homoseksuel adfærd. Men den møder en lige så klar afvisning i NT (f.eks. Rom 1,26-27 og 1 Kor 6,9).

Den kristne kirke har altid holdt fast ved, at Gud skabte verden med en bestemt orden. Det, Gud skabte, var godt og hensigtsmæssigt (1 Mos 1,31). Ægteskabet mellem én mand og én kvinde er tydeligvis den normative orden for seksuelt samliv. Ikke kun skabelsesberetningen taler om én mand og én hustru (1 Mos 2,24), men dette bekræftes af Jesus (Matt 19,5) og Paulus (Ef 5,31). Det er disse singularisformer, der er blevet opfattet som normative i bibelstoffet af klassisk teologi. Det monogame ægteskab er beskrevet i NT som et gensidighedsforhold: "En hustru råder ikke over sit legeme, men det gør hendes mand; ligeså råder heller ikke en mand over sit legeme, men det gør hans hustru". Det er denne gensidighedstanke, at begge ægtefæller er til for den anden, som umuliggør polygami.

Fortalere for kirkelig velsignelse/vielse i 30 år har hævdet, at man dengang ikke kendte 1) den homoseksuelle identitet, 2) at man ikke kendte vedvarende homoseksuelle forhold, eller 3) at homoseksuelle forhold var udtryk for en persons dominans over den anden. At rapporten ureflekteret synes at forudsætte dette, fremgår blandt andet af formuleringen: "Homoseksualitet i sig selv er hverken mere eller mindre omfattet af synd, end heteroseksualitet er". og "det bibelske vidnesbyrd kan (dermed) ikke siges at tale imod det homoseksuelle samliv, som det kendes i dag" (s. 32).

Bernadette Brooten har imidlertid påvist, at den livslange homoseksuelle orientering blev en kategori for sig selv allerede i antikken.² Af Platons skrift *Symposion* fremgår det af Pausanias' tale, at han taler om forhold mellem to personer af mandskøn. At der, ikke alene var tale om pæderasti (homoseksuel omgang med drenge) i det gamle Grækenland, fremgår af følgende passus af Pausanias: "Når de afventer dette tidspunkt, tror jeg, er det for at vise, at de agter at være sammen med deres udvalgte hele livet og ikke blot ser deres fordel i at bedåre en ung dreng for bagefter at le ham ud og stikke af for at løbe med en anden".³ Her er der tale om et ideelt livslangt forhold mellem to voksne personer af mandskøn. Det fremgår videre af Aristofanes' tale, at guden Zeus konstruerede tre køn, da

²Jorunn Økland: Intet nyt under Kristus En dialog med Bernadette Brooten om kvinners "unaturlige" begjær i antikken, i: Halvor Moxnes, Jostein Bjørtnes og Dag Øistein Endsjo (red.): *Naturlig sex? Seksualitet og kjønn i den kristne antikken* (Gyldendal Akademisk) Oslo 2002, s. 132-133

³Platon: *Symposion* (Gyldendal) København 2007, s. 27.

han konstruerede verden; mandskønnet, kvindeskønnet og så et fælleskøn bestående af personer, der kunne have erotisk forhold til personer af samme køn.

Det er tydeligt, at Paulus ikke bare forholder sig til pæderasti (1 Kor 6,9). I Rom 1, 26-27 forholder han sig også til lesbiske forhold, et fænomen der først og fremmest fandtes i den ægyptiske del af Romerriget.⁴ Ja, det er blevet påvist, at Paulus er den første i verdenshistorien, der udtaler sig parallelt om mandlig og kvindelig homoseksualitet på en og samme tid. Der ligger altså et ganske godt kendskab til datidens kultur bag hans afvisning. Men først og fremmest har den sit grundlag i den forståelse af Gud som skaberen af mand og kvinde og inddragelsen af deres seksualitet i hans skabergerning, Paulus har fra Det gamle Testamente.

Der har altid været mennesker, der af forskellige grunde har oplevet at have en anden seksuel orientering. Der har tillige altid været mennesker, der havde en anden seksuel adfærd. Mennesker, der har anden seksuel orientering, skal behandles med respekt, men den kristne kirke er forpligtet på, at det er Gud som skaber, der definerer, hvad der er godt, og hvad der er ondt (CA 6). Det ændres ikke af, at samfundet som sådan ændrer normer for seksualetik og seksuel adfærd. At der er mennesker, der oplever sig afvigende angående seksuel orientering, rokker ikke ved, at der i kraft af Guds skabelse ligger nogle strukturer i naturens orden. Det er ikke kirkens opgave at gå imod Skaberens orden.

Man forsøger at legitimere homoseksuelle parforhold ved tale om kærlighed, venskab og partnerskab,⁵ vel at mærke uden at fokusere på seksualitet. Det er i modstrid med de bibelske tekster, hvor seksualiteten er noget grundlæggende i menneskets identitetsdannelse. I stedet argumenterer man, som om man er præget af inspirationen fra Platons legemsforagt, der blev ført videre i den gnostiske strømning. Legemligheden og seksualiteten er kommet for at blive, og det vil være en pseudovirkelighed at feje seksualiteten ind under gulvtæppet. Den strømning, som ønsker kirkelig vielse eller velsignelse af homoseksuelle par, har på nogle punkter lighedstræk med den libertinistiske retning af den gnostiske strømning, som oldkirken kæmpede på liv og død imod.

Opsummering

Fordi rapporten ureflekteret forudsætter, at et seksuelt funderet forhold mellem to af samme køn i sig selv er lige så etisk neutralt som et seksuelt funderet forhold mellem to ægtefæller, kan udvalgsflertallet bruge CA 7 til at betone, at uenigheder om et eventuelt ritual ikke berører kirkens enhed og det kirkelige fællesskab. Efter vores overbevisning holder denne forudsætning ikke, men har en række bibelske, bekendelsesmæssige og

⁴ Bernadette Brooten: *Love between Women Early Christian Responses to Female Homoeroticism* (The University of Chicago Press), Chicago 1996, s. 332-336.

⁵ Bibelske tekster, som netop ikke handler om seksuelt funderede forhold, men om venskab mellem mennesker eller broderkærlighed i den kristne menighed, bruges som legitimering af homoseksuelle kærlighedsforhold. Fra de vejledende ritualer og fra den offentlige debat ved vi, at disse tekster vil blive foreslået som liturgiske tekster til brug ved et velsignelses- eller vielsesritual. Svenska Kyrkan har for eksempel teksten om venskabet mellem Ruth og No'omi som tekstforslag i det ritualforslag, der blev fremlagt, da der kom en vedtagelse af et "kønsneutralt ægteskab". <http://www.svenskakyrkan.se/default.aspx?id=674674> s. 40. I den bibelske kontekst handler det om et ubrydeligt venskab mellem svigerdatter og svigermor, hvor Ruth senere bliver gift med Boaz og får børn med ham. I den liturgiske brug bliver det en legitimering af et lesbisk kærlighedsforhold, hvor pointen vel næppe er, at den ene af partnerne senere gifter sig og får børn med en anden.

faglige grunde imod sig. Det påvirker alle de spørgsmål, som rapporten i øvrigt berører, fx hvad salme- og ritualbog skal rumme, og hvordan frihedsrettighederne skal være for præster. Hvad angår de bibelske og faglige spørgsmål, er arbejdet langt fra godt nok.

Salmebogen har indtil videre været fælles brugsbog for alle folkekirkemedlemmer. Skal den fremover indeholde et ritual, der udstiller folkekirkens splittelse? Ritualbogen ligger på det alter, hvortil alle kirkegængere knæler ved nadverdeltagelsen. Hvis denne fælles ritualbog kommer til at rumme et ritual for kirkelig handling for homoseksuelle, må det forudses, at ikke kun præster, men også almindelige gode kirkegængere, vil trække sig ud af fællesskabet i Folkekirken. Hvis det sker, vil vi stærkt beklage denne udvikling. Det vil derfor være urimeligt, at et ritual kommer ind i salme- og ritualbog med en så uholdbar begrundelse, som den flertallet i den officielle rapport lægger op til.

December 2010

På vegne af Menighedsfakultet, Aarhus og Dansk Bibel-Institut, København

Professor Asger Christian Højlund og lektor Carsten Elmelund Petersen